

ODJECI U STAMPI

I. SLUŽBENI VJESNIK br. 3 (1971.)

Prilog II str. 1

I SASTANAK CRKVENIH ARHIVISTA U RIJECI DNE 2. LIPNJA 1971.

Nakon trogodišnje sistematske strpljive pripreme održan je 2. lipnja 1971. u dvorani za konferencije Nadbiskupskog doma u Rijeci I Sastanak crkvenih arhivista sa područja djelovanja BKJ. Ovaj je znanstveni skup sazvao Nadbiskupski ordinarijat riječko-senjski, a organizirao ga je Pripravni odbor. Simpozij je započeo radom u 9 sati, a završio je u 18. Radovima je ujutro predsjedao Msgr. Dr. Josip Šojat, rektor Centralnog bogoslovskeg sjemeništa u Rijeci, a popodne Dr Makso Pe-loza, tajnik Pripremnog odbora ovog sastanka.

Cijelom savjetovanju prisustvovali su nadbiskup-metropolita Msgr. Dr Viktor Burić i pomoćni nadbiskup Msgr. Josip Pavlišić.

Sastanku je prisustvovalo preko 70 pastoralnih i znanstvenih radnika iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Italije, Vatikana i Poljske koji su zastupali 32 ustanove:

biskupije: Rijeka: oba nadbiskupa

Senj: Msgr. Vladimir Kraljić

Krk: Msgr. Mihovil Bolonić

Poreč—Pula—Pazin: Ivan Grah

Zagreb: Metod Hrg

Đakovo: Ćiril Kos, kanonik-tajnik

Split: Frano Mihanović, župnik Gata, arhivista nadbiskupije

Hvar: Drago Lovrić, župnik Jelsa

Šibenik: Veljko Jadronja, biskupski tajnik

Mostar: Jakob Richter, škofijski arhivar

Koper: Prof. Franc Kralj, škofijski arhivar

BKJ: Metod Hrg, tajnik Komisije za crkvene arhive.

Papinska komisija za crkvene arhive: Msgr. Dr Šimun Duca, tajnik

Katoličko sveučilište u Lublinu (Poljska): Doc. Dr Michal Romuald

Gustaw, direktor Biblioteke.

Međunarodno Društvo crkvenih arhivista: Šimun Duca, tajnik, o. Dr

Bazilije Pandžić, blagajnik.

državni arhivi: Arhiv Hrvatske u Zagrebu: Bernard Stulli, direktor Arhiva Hrvatske.

Metod Hrg, arhivist

regionalni arhivi:

Historijski arhiv Karlovac: Prof. Katica Miholović

H.a. Pazin: Prof. Jakov Jelinčić; Leustek Josip

H.a. Rijeka: Dr Danilo Klen, direktor; Prof. Zora Brečević, referent za vanjsku službu; Antun Herljević, referent za stariju građu.

H.a. Sisak: Marija Margetić, direktor; Milka Orlić.

H.a. Split: Prof. Danica Božić, viši arhivist.

H.a. Zadar: Prof. Ante Usmiani, direktor.

H.a. Zagreb: Prof. Ivan Srebrnić, viši arhivist.

Društvo arhivskih radnika Hrvatske, Zagreb: Prof. Mirko Androić, predsjednik (Varaždin).

Povijesno društvo Hrvatske — Podružnica Rijeka: Prof. Nikola Crnković (Pedagoška akad.), Rijeka.

Znanstvene ustanove:

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Rijeka: Mirjana Peršić.

Historijski institut JAZU, Zagreb: Dr Zlatko Herkov, direktor; Prof. Jakov Stipišić.

Sjeverojadranski institut JAZU, Rijeka: Dr Vjekoslav Bratulić, direktor; Prof. Petar Strčić, v. d. tajnika.

Kabinet za povijest umjetnosti i kulture JAZU, Rijeka: Dr Branko Fučić.

Naučna biblioteka, Rijeka: Dr Vanda Ekl, direktor; Prof. Ksenija Prica.

Fakulteti: Prof. Dr Milan Moguš, prof. povijesti čakavskih dijalekata. Fil. fak., Zagreb.

Prof. Dr Samo Pahor, Katedra povijesti srednjega vijeka, Filozofski fakultet, Trst.

visoke i više škole (i ustanove):

Centralno bogoslovsko sjemenište: Dr Josip Šojat, rektor.

Visoka bogoslovna škola: Dr Marijan Valković, rektor; profesori: Dr. Emanuel Hoško, Dr Josip Manjgotić.

pastoralno svećenstvo: Msgr. Antun Cukarić, župnik-dekan, Umag; Ivan Žufić, župnik Vinež, dekan labinski; Vjekoslav Sučić, župnik sv. Romualda i Svih Svetih, dekan riječki; Marijan Pelosa, župnik Mošćenice, dekan opatijski; Ante Sironić, župnik Draga (Rijeka); Petar Brusić, župnik Volosko; Gabrijel Bratina, župnik Drenova; Marijan Galović, župnik Mune.

redovnici: o. Dr Bazilije Pandžić, generalni arhivista Reda Male braće, Rim; o. Dr Anđelko Jurić DI, Opatija; o. Prof. Andrija Bonifačić OFM, Košljun; o. Dr Emanuel Hoško, OFM, Trsat; o. Dr Stjepan Krsić OP, Dubrovnik; č. s. M. Gizela Subotičanec, Rijeka.

znanstveni radnici: Dr Radojica Barbalić, Pula—Rijeka; Ferdinand Blokar, činovnik u m.; Ivan Brdar, književnik, Rijeka; Mo Prof. Vladimir Fajdetić, Rijeka; Ivan Jeličić, turistički radnik u m., Opatija; Ing. Dr Bruno Mužina, inspektor ministarstva u m., Rijeka; Prof. Dr Josip Nagy, sveuč. prof. i direktor Državnog arkiva u m.,

Zagreb; Prof. Ante Rubeša, Kastav; Dr. Viktor Ružić, advokat u m., Rijeka; Prof. Piroška Štrcaj, bibliotekar Historijskog arhiva u m., Rijeka.

predstavnici štampe: Robert Buršić, dopisnik AKS-e, Rijeka; Ante Sironić, dopisnik »Zvona«, Draga; Duša Pavešić, urednik »Novog lista«, Rijeka.

Svoj pozdrav znanstvenom skupu su poslali, zapriječeni da prisustvuju: Msgr. Stjepan Bäuerlein, biskup đakovački, referent za crkvene arhive BKJ; Msgr. Dr Dragutin Nežić, biskup porečko-pulski i apostolski administrator pazinski; Msgr. Štefan László, biskup Želznog (Gradišće, Austrija); Msgr. Luigi Salvadori, prepozit Stolnog kaptola, Trst; Vjekoslav Ragužin, provikar, Rab; Msgr. Dr Ivan Dukić, župnik Šestine, dekan remetski; o. Dr Martin Kirigin OSB, Čokovac (Tkon); Dr Vlado Mađarić, direktor Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Zagreb; Dr Aleksandar Stipčević, predsjednik Hrvatskog bibliotekarskog društva, Zagreb; Prof. Dr Cvito Fisković, akademik, Split; Dr Niko Duboković Nadalini, direktor Centra za zaštitu kulturne baštine, Hvar; Dr Lazar Radovanović, paroh Srpsko-pravoslavne parohije, Rijeka; Ante Dobrila, publicist, Opatija.

Po prisutnoj publici, prebivalištu referenata, rasponu obrađenih tema i jezicima upotrebljenim u referatima i diskusiji (hrvatski, slovenski, njemački, talijanski, francuski, poljski) sastanak je daleko prešao okvire Riječke metropolije i Hrvatske, te postao doista međunarodni.

Dr Josip Šojat otvorio je sastanak molitvom, zahvalio se riječkim i ostalim biskupima Metropolije za brigu, razumijevanje i pomoć, referentima za uloženi trud, Arhivu Hrvatske i Historijskom arhivu Rijeka za pravnu, tehničku i moralnu pomoć, ovom posljednjem i Naučnoj biblioteci Rijeka za posuđene materijale za izložbu, posebno gđici Prof. Kseniji Prica i g. Nikoli Maruliću za najsavjesniji angažman oko traženja po signaturama zamoljene literature, Sjeverojadranskom institutu JAZU u Rijeci za moralnu podršku unošenjem ovog znanstvenog skupa u program rada JAZU za 1971. g. (Ostali rad, str. 206), na poseban način osoblju Kabineta za povijest umjetnosti i kulture JAZU (ekipa) u Rijeci za idejnu skicu spomen-keramike i direktive za njezino izvođenje, čč. ss. Srca Isusova u Rijeci: Benigni, Heleni, Hijacinti, Marceli i Albertini za odgovorni veliki tehnički posao koji su — u svoj skromnosti i gotovo anonimnosti — izvršile njihove marljive ruke, ing. Dragu Fučiću i ostalima za mnogostranu tehničku pomoć, predstavnicima štampe.

Nakon toga dao je riječ nadbiskupu-metropolitu g. Viktoru Buriću koji je sastanak službeno otvorio, te u svom govoru istaknuo vjekovnu brigu Crkve i posebno Sv. Stolice za pravu kulturu, dakle i crkvene arhive koji su pismohrana djelovanja Crkve, citirao izjave Ivana XXIII i Pavla VI o važnosti crkvenih arhiva, najavio održavanje seminara za pastoralno svećenstvo po dekanatima, zahvalio svima koji su se založili oko organiziranja ovoga skupa, te istome zaželio puni uspjeh.

Iza nadbiskupa-ordinarija je u ime ustanova koje zastupa Msgr. Šimun Duca u svojoj uvodnoj riječi dobro uokvirio dosadanje napore Svete Stolice, Papinske komisije za crkvene arhive i međunarodnog Društva crkvenih arhivista oko uređenja crkvenih arhiva i arhivske službe pripremom posuvremenjenih predmetnih propisa, izdavanjem potrebnih priručnika, održavanjem stručnih sastanaka (dosad 8 međunarodnih od 1957. do 1967. g.) i drugim oblicima stručnog izgrađivanja crkvenih arhivista i rješavanja problema crkveno-arhivske službe; ovi konačno završavaju nacrtom osnivanja Međunarodnog savjeta crkvenih arhivista koji bi okupio nacionalna društva istih. U ime PKCA i međunarodnog DCA predložio je osnivanje i naše nacionalne sekcije tog Društva.

Sam program obuhvatio je 16 referata i saopćenja:

1. Dr Josip Manjgoić, profesor Visoke bogoslovske škole u Rijeci, župnik u Bakru: Osnovna načela, položaj i zadaci crkvene arhivske službe.

2. Prof. Zora Brečević, referent za vanjsku službu Historijskog arhiva u Rijeci: Pravni položaj crkvenih arhiva po našim državnim propisima.

Crkveni arhivi u Riječkoj metropoliji. Ova tema obuhvaća slijedeće referate i saopćenja:

3. Dr Makso Pelozo, diplomirani paleograf i arhivist Vatikanske paleografsko-diplomatičke škole: Dijecezanski arhivi Riječke nadbiskupije.

4. Msgr. Vladimir Kraljić, kanonik Stolnog kaptola senjskog, arhivist Arhiva Senjske biskupije: Inventar Arhiva Senjske biskupije.

5. Msgr. Ivan Žic-Rokov, kancelar Krčke biskupije — Msgr. Mihovil Bolonić, tajnik Krčke biskupije: Inventar Arhiva Krčke biskupije.

6. Ivan Grah, dijecezanski povjerenik za crkvene arhive Istre: Crkveni arhivi Istre.

7. Dr Ivan Ostojić, profesor Visoke bogoslovske škole u Splitu: Arhivi nekadanjih benediktinskih samostana i sadanjih samostana benediktinki u Riječkoj metropoliji.

8. Metod Hrg, arhivist Arhiva Hrvatske u Zagrebu, tajnik Komisije BKJ za crkvene arhive: Inventar arhiva nekadanjih pavlinskih samostana na području Riječke metropolije.

9. O. Dr Stjepan Krasić OP, diplomirani paleograf i arhivist Vatikanske paleografsko-diplomatičke škole, bibliotekar Dominikanskog samostana u Dubrovniku: Dominikanci na području današnje Riječke metropolije s posebnim osvrtom na arhive i biblioteke njihovih samostana.

10. O. Dr Emanuel Hoško OFM, profesor Visoke bogoslovske škole u Rijeci, arhivist Franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda i trsatskog samostana: Inventar Arhiva Franjevačkog samostana na Trsatu.

Koreferent: O. prof. Andrija Bonifačić: Popis građe arhiva Franjevačkog samostana — Košljun.

11. O. Predrag Belić SI, profesor Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove u Zagrebu, urednik Biblioteke Vrela i prinosi za povijest isusovačkog reda u hrvatskom narodu: Arhivi nekadanjih isusovačkih ustanova u Riječkoj metropoliji.

12. S. Gizela Subotičanec, Družbe sestara sv. Vinka Paulskog, tajnica Riječke provincije Majke Dobrog savjeta: Arhiv Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog Riječke provincije Majke Dobrog savjeta.

13. Dr Makso Pelosa: Sintetički pogled na arhive Riječke metropolije

14. O. Doc. Dr Michal Romuald Gustaw OFM, direktor Biblioteke Katoličkog sveučilišta u Lublinu, član uredništva Archiwa, Biblioteki i Muzea Koscielne, glasila Udruženja poljskih crkvenih arhiva, biblioteka i muzeja pri istom Sveučilištu (Poljska): Communication sur l'état et le développement des collections ecclésiastiques polonaises.

15. Dr Radojica Barbalić, pravni referent Lučke kapetanije u Puli: Crkveni arhivi i povijest našeg pomorstva.

16. O. Bazilije Pandžić OFM, generalni arhivista Franjevačkog reda u Rimu, blagajnik međunarodnog Udruženja crkvenih arhivista: Zaključne misli o stanju i uređenju naših crkvenih arhiva.

Ovaj program dijeli se u 3 skupine:

I — pravni položaj crkvenih arhiva i zadaci crkvene arhivske službe (1—2);

II — crkveni arhivi u Riječkoj metropoliji (3—13);

III — praktični primjer uređivanja u jednoj velikoj zemlji: Poljska; jedan vid korištenja kod nas; osnovni problemi uređenja naših crkvenih arhiva i arhivske službe (14—16).

Do velike podnevne pauze održani su referati prve dvije skupine, popodne treće. Svi su bili temeljito i metodički obrađeni, na temelju najnovijih rezultata proučavanja izvora prve ruke u Vatikanskom i ostalim arhivima Rima, Zagreba, Rijeke, Trsata, Krka, Senja, Poreča, Beča, Milana, Padove, glavnima Poljske i Kvarnera. Mora se istaknuti zamjerna požrtvovnost svih referenata kojom su iznijeli pred ovaj eminentni znanstveni skup potpuni pregled zaboravljenog i dosad neobrađenog dokumentarnog gradiva koje čuva zabilježen život Crkve i razvoj velikog dijela naše kulture od X stoljeća do danas.

Goste iz inozemstva i predstavnike biskupija zadržao je domaćin na ručku, a ostala publika zadržala se u susjednim restoranima.

Svi učesnici sastanka primili su ukusno u keramici izrađeni pečat krbavskih knezova Petra i Jurja iz 1492. g. Na svečani način predao je predsjednik Dr Josip Šojat taj vrijedni reljef-suvenir prisutnim gostima iz Rima i iz Poljske za njih osobno, za g. Eugena Tisseranta, kardinala bibliotekara i arhivistu Svete Rimske Crkve, za Msgra Martina Giustija, prefekta Vatikanskog arhiva, predsjednika Papinske komisije za crkvene arhive i predsjednika međunarodnog Društva crkvenih arhivista u Rimu i za Biblioteku Katoličkog sveučilišta u Lublinu, i prisutnim biskupima. Ostalim našim biskupima bit će naknadno uručen.

Na koncu bila je živahna i obilna diskusija koja se dotaknula svih vitalnih pitanja našeg crkvenog arhivstva, a u kojoj su sudjelovali gg. nadbiskup-koadjutor Pavlišić, Duca, Stulli, Gustaw, Pandžić, Lovrić, Kralj, Bolonić, Jadronja, Mihanović, Fazinić, Jeličić, Kraljić, Hoško, Krasić, Hrg, Crnković, Mužina, Sučić, Pelosa. Zbog kratkoće vremena nije se mogla provesti potpuna analiza načelih problema niti dovoljno precizirati zaključke. Utvrđeno je međutim — kao i u sličnim prilikama prigo-

dom pokretanja inicijativa uređenja crkvenih arhiva i arhivske službe u Italiji, Poljskoj, Španjolskoj i dr. — da u nekim krajevima postoji težak položaj crkvenih arhiva Riječke metropolije, mnoge poteškoće i nepoznavanje iskustva već stečenih suradnjom u katoličkom svijetu, koja se ogledaju u 11 godišta vatikanskog časopisa »Archiva Ecclesiae«, 22 sveška lublinskog časopisa »Archiwa, Biblioteki i Muzea Koscielne«, izvještajima iz Španjolske itd., te da treba pristupiti rješavanju neuređenih pitanja naše crkvene arhivske službe proširivši praksu i iskustva riječkog sastanka na cijelo područje djelovanja BKJ.

Na prijedlog o. Dra Bazilija Pandžića, uz vrlo aktivno sudjelovanje gg. Pavlišića, Duce, Stullija i dr., koji su iznijeli sve bitne pastoralne, crkveno-kulturne i znanstvene aspekte našeg crkveno-arhivskog položaja, zaključeno je potaknuti kod BKJ donošenje Statuta za crkvene arhive u Jugoslaviji, odgoj stručnog kadra, spašavanje otuđene crkvene arhivske građe, te je izabran odbor (Pelozo, Hrg, Kralj) za razradu i iznošenje ovih prijedloga pred Predsjedništvo BKJ; uz ostale u prvom redu onoga o osnivanju naše sekcije međunarodnog Društva crkvenih arhivista, u potpunom skladu s duhom djelovanja biskupa Jugoslavije. G. Pavlišić se u ime prisutnih članova BKJ založio za prihvaćanje ovog prijedloga kao oportunog i svrsishodnog.

Dekan riječkog dekanata g. Vjekoslav Sučić predložio je priređivanje crkveno-arhivističkih seminara za pastoralni kler. To je prihvaćeno kao hitna i potrebna inicijativa. Zapravo crkveno-arhivistički seminar za svećenstvo održan u Pazinu 11. svibnja 1971. g. zajedno sa ovim I sastankom crkvenih arhivista u Rijeci od 2. lipnja 1971. g. sačinjavaju skladnu cjelinu, te odgovaraju otprilike metodi rada provedenoj na VIII sastanku međunarodnog Društva crkvenih arhivista održanom u Padovi 25—28. rujna 1967. Sada treba taj rad sve više produbiti i proširiti i izvan Istre i Riječke metropolije na opću korist pastoralnog djelovanja i crkvene kulture naših biskupija.

Tako će se najbolje pripremiti I nacionalni kongres crkvenih arhivista u Zagrebu u jesen 1972. g. za koji već postoji odobrenje Predsjedništva BKJ od prosinca 1969.

Riječki nadbiskup-metropolita g. Viktor Burić zaključio je ovaj prvi sastanak naših crkvenih arhivista izrazivši svim prisutnima zadovoljstvo na neočekivanom uspjehu i visokoj znanstvenoj razini već ovog prvog pokušaja rada na ovom području, zahvalivši se požrtvovnosti predavača i svih koji su pridonijeli tako značajnom uspjehu, a Božjoj Providnosti za neposredne i trajne plodove rada ovog skupa koji otvara velike nade u skoroj budućnosti.

U maloj dvorani za predavanja Nadbiskupskog doma priređena je za ovu zgodu dokumentirana izložba glavnih izdanja hrvatske i međunarodne crkveno-arhivističke literature i časopisa (ukupno preko 200 ekspanata) sa slijedećim odjelima: Vatikan, Teorija arhivistike, Hrvatska, Rijeka, Krbava-Modruš, Krk, Poreč-Pula, Senj, Trst, Istra, Dalmacija, Bosna i Hercegovina, Slovenija, Redovi, Glagoljica, Paleografija, Poljska. Ova je izložba pokazala da imamo solidne i visoke kulturne

polaznice za djelovanje naših crkvenih arhivista ali su to malo poznati mrtvi kapitali koje treba planski valorizirati.

Požrtvovnošću g. Vjekoslava Sučića magnetofonski su registrirani radovi ovog znanstvenog skupa. Vode se pregovori za izdavanje u posebnoj knjizi predavanja, akata i diskusije. Ovo izdanje dobro će doći župama i znanstvenim ustanovama kao crkveno-arhivski povijesni zbornik Riječke metropolije. Može se predbilježiti već sada kod tajnika Pripremnog odbora.

Zaključni opći sud — stranih gostiju i domaćih zainteresiranih arhivskih, kulturnih i pastoralnih radnika — glasi da je ovaj znanstveni skup bio na evropskom nivou, na visini analognih akademskih znanstvenih skupova. Budući da uređenje naše arhivske građe znači značajan doprinos našoj kulturi, konzerviranju kulturnih spomenika, reprezentaciji pred vanjskim kulturnim svijetom i razvoju turizma (npr. uređenje zavičajnih i drugih muzeja i zbirki), to se Pripravni odbor nada da će Republički i Fondovi za kulturu skupština općina sa područja Riječke metropolije doprinijeti barem mali postotak za pokrivanje efektivnih režijskih troškova ovoga sastanka. Troškovnik iznosi 20.350.— ND.

Dosad su se na ovaj sastanak u svojim vijestima, dopisima i izvještajima osvrnuli ove agencije i listovi: AKSA, Glas koncila, Zvona, Hrvatski tjednik, Osservatore Romano (vidi niže) i riječki Novi list. Zatražili su materijale sa tekstovima i drugim podacima glavni naši, poljski i vatikanski arhivistički časopisi i neka druga kulturna i književna glasila.

Međunarodno priznati uspjeh ovog I sastanka crkvenih arhivista u Rijeci služi na čast Riječko-senjskoj nadbiskupiji, Riječkoj metropoliji i Crkvi u Hrvatskoj.

M. P.

SASTANAK CRKVENIH ARHIVISTA

Rijeka, 2. lipnja (AKSA) — U dvorani za konferencije Nadbiskupskog doma u Rijeci danas je održan I hrvatski sastanak crkvenih arhivista. Sastanak je otvorio riječki nadbiskup dr Viktor Burić, a prisutno je bilo pedesetak svećenika i kulturnih radnika.

Uvodnu je riječ održao dr Šime Duca, tajnik papinske komisije za crkvene arhive i međunarodnog Udruženja crkvenih arhivista. Potom se zaredalo petnaest predavača koji su referirali na temu: Osnovna načela, položaj i zadaci crkvene arhivske službe (dr J. Manjgotić); Pravni položaj crkvenih arhiva po našim državnim propisima (prof. Z. Brečević). Tema »Crkveni arhivi u riječkoj metropoliji« obuhvaćala je deset referata i saopćenja: Inventar arhiva senjske biskupije (V. Kraljić); Inventar arhiva krčke biskupije; Inventar arhiva franjevačkog samostana na Trsatu (dr. E. Hoško); Dominikanci na području današnje riječke metropolije s posebnim osvrtom na arhive i biblioteke njihovih samostana (dr S. Krsić); Arhivi benediktinaca na području riječke metropolije; Arhivi nekadašnjih isusovačkih ustanova u riječkoj metropoliji (P. Belić); Inventar arhiva nekadanjih pavlinskih i augustinskih i sadašnjih kapucinskih samostana na području riječke metropolije (M. Hrg); Arhiv Družbe ss. milosrdnica sv. Vinka Paulskog riječke provincije Majke Dobrog savjeta (s. G. Subotičanec); Crkveni arhivi Istre (I. Grah); Dijecezanski arhivi riječke nadbiskupije. Sintetički pregled na arhive riječke metropolije (dr M. Peloz).

Od stranih predavača referirao je dr Michal Romuald Gustav, direktor Biblioteke Katoličkog sveučilišta u Lublinu. Na sastanku je pročitan referat dra Radojice Barbalića, pravnog referenta Lučke kapetanije u Puli »Crkveni arhivi i povijest našeg pomorstva«. Zaključne misli o stanju i uređenju naših crkvenih arhiva dao je o. Bazilije Pandžić, generalni arhivista Franjevačkog reda u Rimu.

U poslijepodnevnoj diskusiji rečeno je da su za ozbiljni i sistematični arhivistički rad potrebno troje: imenovati dijecezanskog arhivistu, sastaviti pravilnik i osnovati udruženje. O. Pandžić je preporučio da se izabere odbor koji bi poradio na osnivanju Udruženja crkvenih arhivista Jugoslavije. Prijedlog o osnivanju Udruženja poslat će se BKJ.

Toga je dana priređena i izložba hrvatske i međunarodne crkveno-arhivističke literature, a prisutnima je, u prigodi sastanka, podijeljen spomen-reljef krbavskih knezova Petra i Jurja (1492).

Slijedeći će se sastanak crkvenih arhivista održati do godine u Zagrebu.

PRVI SASTANAK CRKVENIH ARHIVISTA JUGOSLAVIJE
(prijevod sa talijanskog)

2. lipnja održao se u Nadbiskupskom domu u Rijeci I Sastanak crkvenih arhivista Jugoslavije.

Prisustvovali su: riječki nadbiskup-metropolita Msgr. Viktor Burić, nadbiskup-koadjutor Msgr. Josip Pavlišić, direktor Biblioteke i Arhiva Katoličkog sveučilišta u Lublinu (Poljska) prof. o. Michal Romuald Gustaw, generalni direktor državnih arhiva Hrvatske prof. Bernard Stulli sa 7 regionalnih arhivista, regionalni povjerenici za kulturne spomenike i biblioteke, sedamdeset crkvenih arhivista kao predstavnici mnogih biskupija Jugoslavije, raznih redova i kongregacija redovnika i redovnica; o. Dr Bazilije Pandžić, generalni arhivista Reda Male Braće i odbornik međunarodnog Društva crkvenih arhivista koji je održao veoma važno predavanje.

Uuputili su svoje pozdrave neki biskupi iz raznih republika Jugoslavije.

Nakon pozdrava nadbiskupa-metropolite Msgra Viktora Burića, tajnik Papinske komisije za crkvene arhive Msgr. Šimun Duca otvorio je radove sastanka predavanjem koje je poslužilo kao putokaz uređenom i konstruktivnom odvijanju sastanka.

Podneseno je 16 predavanja u kojima je istaknuto da Jugoslavija raspolaže obilnim povijesno-vjerskim materijalom, za istraživanje i historiografsko obrađivanje, a koji zahtjeva dobro uređenje arhive, pristupačne konzultiranju znanstvenih radnika.

Postavljen je stoga zahtjev za osnivanjem Društva crkvenih arhivista Jugoslavije kojega će točno određeni zadatak biti unapređivanje produbljenog rada na izdavanju izvora, iz čega će proizaći nova snažna obnova i pojačanje povjesnih, arhivističkih i socioloških znanosti u Jugoslaviji, a koje će mnogo doprinijeti životu i svijesti Crkve u zemlji i neuporedivim energijama, dobivenim iz dokumenata prošlih vremena, te doprinijeti da se trajno pomlađuje u budućnosti. I doista, prolazeći trakama arhivskih podataka čini nam se da osjećamo jeku vjekova koja nam dozivlje u pamet da je život čovječanstva, te stoga i Crkve, neprekinuti lanac u kojemu otkrivamo — uvijek prisutnu — budnu ruku Providnosti koja svemu pomaže u ovom neprestanom pomlađivanju.

Poslije predavanja je slijedila ozbiljna i zanimljiva diskusija sa znatnim sudjelovanjem prisutnih koje je bilo praćeno i ocijenjeno jasnim izlaganjem nadbiskupa-koadjutora Msgra Josipa Pavlišića, koji je komentirao i sabrao sugestije i primjedbe.

Zaključci diskusije glase da riječki sastanak, međubiskupijskog značaja, treba da se proširi na cijelu Jugoslaviju, bez teritorijalnih ograničenja, te da ne smije ostati osamljena inicijativa.

Sabrani je skup stoga zadužio uži broj kvalificiranih arhivista, predstavnike glavnih republika Jugoslavije, da se brine za izvršenje desiderata iznesenih na ovom zborovanju, te da ustanovi potrebne pretpostavke za stvaranje Društva crkvenih arhivista Jugoslavije i za pripremu, sazivanje i održavanje I nacionalnog kongresa koji bi trebao zasjedati u Zagrebu na jesen iduće godine.

Sabrani je skup nadalje, na sugestiju tajnika Papinske komisije za crkvene arhive Msgra Duca, zadužio tri arhivista da stupe u dodir sa Predsjedništvom Biskupske konferencije Jugoslavije, da sve što je zaključeno za vrijeme ovog sastanka bude izvršeno u potpunom skladu sa duhom djelovanja biskupa Jugoslavije.

Ovom prilikom priređena je u jednoj dvorani Nadbiskupskog doma dokumentirana izložba glavnih izdanja i značajnijih časopisa na području arhivistike, te je podijeljena učesnicima lijepa keramika koja predstavlja pečat krbavskih knezova Petra i Jurja iz 1492. g.

Nadbiskup-metropolita Msgr. Burić zaključio je riječki sastanak, izrazivši svim učesnicima zadovoljstvo i zahvalivši Providnosti da je već na prvom sastanku, koji je imao pretežno istraživački značaj, omogućila postizavanje tako utješnih rezultata i velikih nada (zahvaljujući živom zanimanju Msgra. Burića, Pavlišića i Nežića i neumornoj revnosti Dra Maksa Pelozza).

Preostaje nam još da izrazimo želju da budući zagrebački sastanak ostvari očekivanja izražena na ovom prvom sastanku, te u prvom redu doprinese provedbi onoga što je sam Pavao VI izrazio 28. rujna 1963. u audijenciji učesnicima V Sastanka međunarodnog Društva crkvenih arhivista u Orvietu: »Sam Krist je onaj koji djeluje u vremenu i piše, upravo on sam, svoju povijest, tako da su naši ulomci papira jeka i tragovi ovog prolaza Crkve, zapravo samoga Krista Gospodina u svijetu. Otuda proizlazi, dakle, da naš kult za ove papire, za dokumente, za arhive predstavlja odraz kulta samoga Krista, smisla za Crkvu, davanje nama samima i predavanje onima koji nadolaze povijesti prolaza ovog razdoblja 'prolaza Gospodinovog' u svijetu«.

SIMEONE DUCA

IV. Zvona br. 4/1971. str. 9 donosi vijest »Sastanak crkvenih arhivista u Rijeci i Pazinu«, koja se uglavnom podudara sa sadržajem u AKSA-i.

V. Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu 1971. (str. 392)

VI. ISKUSTVA JEDNOG CRKVENOG ARHIVISTA U JUGOSLAVIJI

I — Položaj i problemi naših crkvenih arhiva, s prijedlozima rješenja, izneseni su pred mjerodavnu publiku od 1955. do 1972. već 11 puta. Središnja točka ovih dokumenata može se sažeti u slijedećim točkama:

1. Povijesne pretpostavke. Arhivska baština katoličke crkve u Jugoslaviji na područjima koja su Turci zauzeli do oko 1700. velikim je dijelom uništena, a samo djelomično prenesena.

Predzadnji sabor Biskupske konferencije Jugoslavije od 21. travnja 1972. donio je odluku o osnivanju Vijeća i oblikovanju izvršne Komisije za crkvene arhive, knjižnice i muzeje, a zadnji sabor od 10—14. rujna 1972. imenovao je u predsjedništvo Vijeća biskupe Nežića, Lenića i Gugića i 5 članova Komisije. Svaka crkvena pokrajina imenovat će dva zastupnika u Vijeće.

Među crkvenim arhivima zauzima ih posebno važno mjesto oko 160; dekanatski i župski (oko 2550) trebaju osnovnu i hitnu opću brigu.

2. Crkveno i civilno zakonodavstvo. Zakonodavstvo Opće crkve poznamo; posebno crkveno nalazi se u dekretima raznih biskupijskih sinoda, održanih nakon 1900. i u odredbama dijecezanskih ordinarija.

Jugoslavensko civilno zakonodavstvo, savezno i republičko, objavljeno je u 6 zakonskih odredaba, izdanih u razmaku između 1963. i 1967. godine. U svojoj cjelini odrazuju osnovne brige za sakupljanje, čuvanje, uređivanje, restauriranje i uvjete znanstvenog proučavanja arhivske građe savezne i pojedinih republika. Praktični uspjeh ovih mjera ostao je uglavnom skroman.

3. Za izlazak iz ovog stanja predložena su 3 rješenja:

a) nacrt Buturac—Ivandija predlaže izrađivanje Statuta i organiziranje arhivističkih tečajeva u okviru zamišljenog Instituta za crkvenu povijest pri Bogoslovskom fakultetu u Zagrebu i Ljubljani i drugim visokim bogoslovskim školama. Ali iza 1966. ova se inicijativa ugasila.

b) Bernard Stulli, direktor Arhiva Hrvatske u Zagrebu, predlaže deponiranje važnih crkvenih arhiva u teritorijalne državne arhive, i okupljanje dekanatskih i župskih u nekim sigurnim središtima biskupijskog područja (prazni samostani). Biskupska konferencija nije prihvatila ovaj prijedlog.

¹ Skraćeni sadržaj saopćenja održanog 7. studenoga 1972. na IX sastanku crkvenih arhivista, održanom u Rimu 5—8. studenoga 1972.

c) o. Bazilije Pandžić, na VIII sastanku međunarodnog Udruženja crkvenih arhivista održanom u Padovi, 27. rujna 1967, iznio je prijedlog preoblikovanja dosadanjeg jedinstvenog Udruženja u federaciju nacionalnih udruženja crkvenih arhivista. Primjer plodnog djelovanja poljskih crkvenih arhivista i osnivanje vrlo aktivnog Udruženja španjolskih crkvenih arhivista značajni su.

II — U godinama 1965—1972. imali smo obilnu izmjenu mišljenja. 2. lipnja 1971. održali smo za područje novoosnovane Riječke metropolije (biskupije Riječko-senjska, Krčka i Porečko-pulska) prvi sastanak crkvenih arhivista da raspravljamo o stanju i potražimo rješenja za ovu jedinicu i da pripravimo sastanak na nacionalnom nivou, koji bi se imao održati za koju godinu u Zagrebu ili Splitu. Odbor od 3 osobe, izabran u Rijeci, nije mogao djelovati zbog prevelikih obaveza kojima su zaduženi njegovi članovi.

Stoga ne možemo praviti sebi iluzije o postizavanju naglih i bučnih uspjeha.

Krećemo se, naime, u jednome circulus vitiosus: jer svaki vid i vrsta pothvata koji namjeravamo poduzeti pretpostavlja već postojanje izvjesnih dostignuća, koja na žalost nedostaju: kvalificirano osoblje, arhivistička svijest, slobodno vrijeme, raspoloživa oprema i prostorije, financijska sredstva, potrebno i dovoljno široko razumijevanje... Otrprilike onakvo stanje u kojem se nalazila Južna Italija 1945....

III — Ovo saopćenje iznosi stoga konkretni položaj u kojemu se danas nalazi jedan crkveni arhivista u Jugoslaviji.

Ovdje se iznose glavni crkveni arhivi u pojedinim crkvenim pokrajinama, muškim i ženskim redovničkim provincijama. Natuknuti su njihovi glavni problemi, uspjesi i poteškoće.

Valjak uništavanja ratne mašine u II svjetskom ratu prešao je preko Jugoslavije 7—8 puta. Nakon rata 1941—1945. nekoliko je potresa uznemirilo ovo područje. Uništavanja, otuđivanja i povrede svake vrste prouzročile su nestručne osobe u raznim kritičnim i mirnim razdobljima povijesti naše zemlje.

Osim toga moramo već računati sa posljedicama pojave opadanja broja svećeničkih zvanja, što bi za razdoblje od 10—20 godina moglo dovesti do osjetljivog općeg zastoja u pastoralnom radu uopće, te stoga smanjeni broj preostalih svećenika neće moći više odolijevati jače nagrašenim obavezama ozdravljenja crkvene arhivske službe i fondova.

IV — Dobro uređenje crkvenih arhiva u Jugoslaviji zahtijevat će razborito i dogovoreno usklađivanje mjerā zamišljenih u 3 gore iznesena prijedloga rješenja.

Predlažemo da brzo proradi Vijeće i Komisija stvoreni u okviru Biskupske konferencije Jugoslavije, izradbu dobro odvaganutog i promišljenog Statuta za nacionalne crkvene arhive, stručni popis svih crkvenih arhiva i biblioteka biskupijâ i redovničkih provincija, a osim toga još niz mjera koje će biti kadre ispuniti glavne praznine naše crkvene arhivske službe.

Ovim polaganim, tihim i sitnim radom, koji mora potrajati barem 10—15 godina, mora se prevladati ova sudbonosna nepokretnost i *circulus vitiosus* koji predstavlja oznaku stanja arhivske službe i sudbinu same arhivske baštine u cjelovitosti dobrog dijela ustanova u Crkvi među narodima Jugoslavije.

Makso Pelozo

Riassunto

Il 2 giugno 1971 si è tenuto nell'arcivescovado di Fiume il I Convegno degli archivisti ecclesiastici del territorio di competenza della Conferenza Episcopale Jugoslava (CEJ), risultato di tre anni di colloqui tra la Pontificia Commissione per gli Archivi Ecclesiastici (CPAE), l'Associazione Archivistica Ecclesiastica (AAE) internazionale, la CEJ ed esperti nostrani. Il consesso scientifico, convocato dall'Ordinariato arcivescovile di Rijeka—Senj (Fiume—Segna) è stato organizzato dal Comitato preparatorio. Vi hanno preso parte i rappresentanti di 14 diocesi, della CPAE, dell'AAE internazionale, dell'Università Cattolica di Lublin, dell'Archivio della Croazia con sede in Zagabria, di sette archivi regionali, della Società Storica della Croazia, di cinque istituti scientifici fiumani, due facoltà, una scuola superiore, otto sacerdoti in cura d'anime, sei religiosi, dieci studiosi non dipendenti dagli istituti, tre rappresentanti della stampa. Altre tredici persone impossibilitate a parteciparvi, hanno inviato i loro saluti al convegno. Per le caratteristiche del pubblico e dei relatori, la dimensione del tema e le sei lingue usate, il convegno è stato metropolitano, croato, jugoslavo e internazionale.

L'arcivescovo-metropolita di Fiume Viktor Burić ha inaugurato i lavori. Sime Duca, segretario della CPAE e dell'AAE internazionale, ha parlato delle cure esplicate fin dal 1956 dalla Santa Sede e dall'AAE internazionale per la sistemazione degli archivi e dei servizi archivistici ecclesiastici, e ha proposto nel contempo la fondazione di una nostra AAE nazionale.

Il programma comprendeva tre gruppi con 16 tra relazioni e comunicazioni:

I — parte teoretica: 1. J. Manjgotic, Principi fondamentali, situazione e compiti dei servizi archivistici ecclesiastici. 2. Z. Brečević, Stato giuridico degli archivi ecclesiastici secondo le nostre disposizioni statali.

II — gli archivi ecclesiastici della provincia ecclesiastica di Fiume; 3. M. Pelozo, Archivi diocesani dell'Arcidiocesi di Fiume (esemplare di parrocchiale: Drenova). 4. V. Kraljić, Inventario dell'Archivio del Vescovato di Senj. 5. I. Žic — M. Bolonić, Inventario dell'Archivio del Vescovato di Krk (Veglia). 6. I. Grah, Gli archivi ecclesiastici dell'Istria. 7. I. Ostojić, Gli archivi degli antichi conventi benedettini e degli attuali conventi delle monache benedettine nella provincia ecclesiastica di Fiume. 8. M. Hrg, Inventario degli archivi degli antichi conventi paolini nel territorio della provincia ecclesiastica di Fiume. 9. S. Krsić, I domenicani nel territorio dell'attuale provincia ecclesiastica di Fiume con particolare riferimento agli archivi e biblioteche dei loro conventi. 10. E. Hoško, Inventario dell'Archivio del convento francescano di Tersatto — A. Bonifačić, Inventario dell'Archivio del convento francescano di Košljun. 11. P. Belić, Gli archivi delle antiche istituzioni gesuitiche nella provincia ecclesiastica di Fiume. 12. G. Subotičanec, L'Archivio della Provincia fiumana della Madre del Buon consiglio della Compagnia delle Suore di Carità di S. Vincenzo de' Paoli. 13. M. Pelozo, Sguardo sintetico sugli archivi della provincia ecclesiastica di Fiume.

III — questioni speciali: 14. M. R. Gustaw, Comunicazione sullo stato e sviluppo delle collezioni ecclesiastiche polacche, 15. R. Barbalić, Gli archivi ecclesiastici e la storia della nostra marineria. 16. B. Pandžić, Riflessioni conclusive sullo stato e sistemazione dei nostri archivi ecclesiastici.

Le relazioni hanno esaminato metodicamente e a fondo i temi trattati. Ai partecipanti è stato offerto il sigillo in ceramica di Petar e Juraj Gusić, principi di Corbavia, risalente al 1492. Alla fine in una vivace discussione sono state dibattute da una ventina di persone le questioni essenziali dei nostri archivi ecclesiastici. Si è additato l'esempio della fruttuosa opera dell'AAE internazionale presso l'Archivio vaticano, in Polonia e in Spagna; la necessità di estendere a tutto il territorio di competenza della CEJ la prassi e le esperienze del convegno fiumano, come pure di organizzare seminari di archivistica ecclesiastica per il clero pastorale. Nella sua allocuzione finale l'arcivescovo-metropolita locale ha espresso l'augurio che il convegno segni l'avvio di una costante espansione di questa attività.

Nella piccola sala dell'Archivescovado fiumano è stata allestita una mostra documentaria delle principali edizioni di letteratura e periodici di archivistica ecclesiastica croati ed esteri.

Un convegno a livello europeo, questa l'opinione generale, del quale hanno riferito positivamente l'AKSA, il »Glas koncila«, »L'Osservatore Romano«, il »Novi list«, il »Bollettino degli Archivi storici di Fiume e Pazin (Pisino)«. Come pure la comunicazione »Esperienze di un Archivistica Ecclesiastico in Jugoslavia«, presentata il 7 novembre 1972 al IX Convegno dell'AAE internazionale tenutosi a Roma.

Alle spese di questa edizione partecipa, nella misura del 50%, il Fondo per il lavoro scientifico della Repubblica Socialista di Croazia.